

IN DE WILDERNIS.

'k heb gewandeld langs een weg, waar villa's stonden — waar, dat doet er niet toe; in ons welvarende land kunt gij dien weg op vele plaatsen vinden — villa's in sierlijken bouwstijl, omgeven door parken met boomen en heesters en bloemperken met veelkleurige bloemen, door bekwame hand gerangschikt en verzorgd.

Daarna ben ik met onzen landschapschilder Jacob van Ruijsdael de wildernis ingegaan — waar, dat kan al wederom niet schelen; in ons land is dat plekje van water en bosch ook op vele plaatsen te vinden — de wildernis, waar de mensch niets aan heeft gedaan, die hij eenvoudig neemt zooals hij ze vindt.

En ik heb vergeleken het park en de wildernis, de wel-opgevoede en de vrije natuur en — ik heb den palm der schoonheid gegeven aan de wildernis.

Meen nu niet, dat ik mij tot rechter opwerp over wat schoon is. Er zijn dingen, die ieder mensch schoon zal vinden, en andere, die in zichzelf leelijk zijn, maar over 't algemeen is ons oordeel over schoon of niet schoon op het gebied van de natuur, de kunst, de muziek, de taal, de kleeding, zelfs op het gebied van menschen-schoonheid, een zaak van smaak; nog beter, een zaak van persoonlijk aanleg, lichaamsbouw, zielsgesteldheid, karakter, en daarom was het reeds de spreuk der ouden, dat over den smaak niet te twisten valt. Wat de een absoluut schoon vindt, zal een ander niet absoluut leelijk vinden, maar als het aan het betrekkelijke toe is, dan loopen de gevoelens zoover uiteen als de persoonlijkheden uiteenloopen. — Kan hier de opmerking worden gemaakt, waar er zooveel afgesproken mooi-vinden bestaat, zooveel mooi-vinden omdat het nu eenmaal mode is — ik vraag, kan hier de opmerking worden gemaakt, dat dit zijn oorsprong daarin heeft, dat er zoo weinig persoonlijkheden zijn, dat zoovele menschen zich liever laten leiden ook in hun smaak, dan uit eigen oogen te zien, en zelf een oordeel te vellen? Vergeten we, onze eigen persoonlijkheid te leeren kennen en te ontwikkelen? Ieder mensch is een gedachte Gods; God levert geen fabriekswerk — helaas, dat zooveel menschen het stempel dragen: Made in . . . ja vul zelf maar in, geneigde lezer. Gij weet het ook wel, waarover ik klaag.

Ik ga de wildernis in, liever dan naar het park. In de wildernis vind ik de persoonlijkheden, in het park de partij-menschen. In het park staan alle boomen rechtop — hebben ze niet verleden winter de iepenboomen voor mijn deur, die alle door den Westenwind wat overhielden, recht gezet, al moesten ze daarvoor ook de wortels voor een deel doorhakken en daarom ook de takken afhouden? 't Zijn armhartige boomen nu, maar ze staan recht als soldaten in het gelid — pink op de naad van je broek!

Zoo staan de boomen in een park. Takken, die dood gaan, worden zorgvuldig weggenomen — de dood mag zich niet laten zien. Kom eens in de wildernis; daar staan de boomen bij tweeën, bij drieën, zooals ze goed gevonden hebben te gaan staan, en ge kunt u voorstellen, dat ze een veelstemmig loflied aanheffen, ieder zingend met eigen stem, hoog of laag, krachtig of teeder, een grootsche harmonie vormend. Die eiken daar links hebben van storm en onweder ervaring; ze kunnen u een geschiedenis vertellen van leed en smart, maar van volhouden ook, van niet den moed opgeven, van willen blijven leven en blijven groeien trots den tegenspoed. Die zware boom rechts kan van ouderdom haast niet meer voort, hij strompelt naar zijn graf, en zijn sieraad is geheel vergaan, en toch draagt hij in den grijzen ouderdom nog groene takken en rijpe vruchten. Waar vindt ge dat levensbeeld in het park? En

waar in het park dien gevallen berkenstam, liggend in het water, blinkend als een schuine lichtstreep in den zonnegloed? Hij zou in den parkvijver niet toegelaten zijn, en dan hadt ge gemist wat hier terstond uw aandacht trekt, en ge hadt ook gemist den groei van zwammen en mossen op dien molmenden boom, die zijn dood weer omzetten in andersoortig leven.

Hier staan ze bijeen, de persoonlijkheden, ieder naar zijn eigen aard, ieder met zijn eigen uitwendige en inwendige geschiedenis, die ze hun voorkomen heeft gegeven. Welvarenden, trotschen, armen, geplaagden en verdrukten, hoopvollen en moedeloozen, vroolijken en droefgeestigen, moedigen en vreesachtigen, maar allen strijdend om te leven, te leven zooals ze zijn en zooals ze thans nog kunnen zijn. In het park de fabrieksboomen, geplant in voorbeeldige rijen, allen liefst naar bepaalde modellen gefatsoeneerd.

Werp me niet tegen, dat we tegenwoordig de boomen niet meer fatsoeneeren; we doen het wel. We doen het niet meer zoo als in de achttiende eeuw, toen de boomen werden geschoren gelijk de mannen, en toen ze pruiken droegen van bepaald model, neen, maar we fatsoeneeren anders, dat is alles. Er is ook nu mode in boomgroei.

Bekijk de parken, waar ge wilt, ge vindt allerlei verscheidenheid en ge vindt toch één model. Ik behoef naar de parken van Zeist niet te kijken, als ik die van Velp heb gezien. Maar zoek eens een wildernis, die hetzelfde beeld vertoont als de wildernis van Ruijsdael? Ge vindt ze niet, doch de andere, die gij vindt, is even mooi en even rijk, ook al spiegelt ze zich niet in een vijver als deze.

Welken vorm deze vijver heeft? Ik weet het niet, hij heeft geen vorm. In de achttiende eeuw moesten de vijvers in de parken rechtlijnige vormen hebben, in onzen tijd kromlijnige, en wanneer iemand ze toch rechtlijnig aanlegt, dan heet dat antiek. Wat weet de natuur van antiekerigheid? De natuur is altijd jong en altijd oud; ze blijft zichzelf gelijk en brengt altijd nieuwe vormen te voorschijn. Ze doet haar rivieren kronkelen door de dalen en verlegt voortdurend de bochten; ze vormt haar plassen naar willekeur, doet hier een eiland groeien, daar een landrug ontstaan uit de levende plantenwereld, en laat straks andere stukken der oevers weer wegnabbelen door het rustig kabbelende water. Ze werpt haar bloemen waar de zaadjes maar willen neervallen, doet haar rietbosschen en haar waterleliën groeien in willekeurige groepen, opdat ze ook ieder uit eigen mond van schoonheid getuigen. Hoe stijf is daarbij de fraai glooiende oever van den parkvijver, waar het gras een scherp rand vormt met het grint van het pad, waar bloemperken van bepaalden vorm en met planten, die gelijk bloeien, schoonheid moeten aanbrenge.

Het is jammer, dat we zoo weinig wildernissen meer hebben. In onze nabijheid althans. Ons land is al zoo oud, en we hebben zooveel bodem noodig voor onze boterham en voor onze huizen. We maken heidevelden tot bouwland en we hebben reeds eeuwen geleden onze bosschen tot vruchtbare akkers gemaakt. Dat was noodig, omdat we niet de aarde hebben willen vervullen; waren we in grooter getal verder getrokken, zooals onze voorouders voor twee duizend jaar deden, dan hadden we hier ook nog wildernissen gehad.

Ik heb gelezen, dat de Japanners bij het aanleggen van hun stads- en villaparken steeds de vrije natuur nabootsen en zich wel in acht nemen, de natuur geen geweld aan te doen. Ze hebben gelijk. We kunnen in onze beschaafde, dichtbevolkte landen de wildernissen niet laten bestaan, maar we zouden veel meer de wildernis kunnen nabootsen, en in onze parken de vrijheid laten heerschen, de persoonlijkheid van de planten- en waterwereld. Het zou ons een spiegel zijn, en een prikkel om onze eigen persoonlijkheid tot ontwikkeling te brengen.

A. L.

Naar een schilderij van Jacob van Ruysdael.